

Milovan Vitezović

Sveta ljubav

roman o ljubavi kralja Jovana Vladimira
i princeze Teodore Kosare

■ Laguna ■

DELA MILOVANA VITEZOVIĆA

Copyright © 1998 Milovan Vitezović

Copyright © 2009 ovog izdanja LAGUNA

Sveta ljubav

1.

Jovan Vladimir, srpski kralj Zete, bio je u svemu oličenje mladosti svoga naroda, mladosti njegove slobode koja je sve opčinjavala i primisli o njoj i njenim blagodetima prvim.

On je svoje kraljevanje i počeo odbranom slobode, pa se učio da sa drugima uživa u njenim zanosima i vrlostima.

Obdaren je bio kralj Jovan Vladimir brojnim vrlinama, koje oplemenjuju one od prirode izabrane i u kojima se i večnost pokazuje. A, bogme, i zaslužuje. Njegove vesnoće bile su svuda znane, ne samo u Zeti, prvom kraljevstvu srpskom, već i u drugim srpskim zemljama, koje još ne behu kraljevstva.

Bio je odvažan i hrabar kralj Jovan Vladimir, ali se svojom hrabrošću nije razmetao nad drugima u svome kraljevstvu, niti se njome oholio spram hrabrih i odvažnih i u drugim zemljama srpskim. Samo se njegovo kraljevsko prvomoćje među svima znalo i svi su delili njegovo verovanje da se sila bez blagorodnosti ruši sama, od svoje siline.

Učen knjigama, kako im je dorastao, njihovoj pravdi i pravednosti, kralj Jovan Vladimir se ni sam nije sećao kada je i kako zapamtio misao:

„Budi nalik na morski greben u koji neprekidno silni

talasi udaraju, a on i dalje ostaje čvrst, dok se oko njega diže i stišava razjarena voda.“

Činilo mu se da je tu misao oduvek znao, da mu je ona prirođena sudbinom, jer je na njegovo kraljevstvo nalikovala. Ta misao mu se stalno vraćala u svesti, da je to misao opstanka i naroda i kraljevstva. A kad mu je bilo najteže, ta misao je postajala i čujna samo za njega. Ponavljao mu je neki daleki tajanstveni glas.

2.

Za mladog srpskog kralja Jovana Vladimira nije važno ono uvreženo uverenje da je snaga i njena plahovitost glavna odlika mladosti i da se čudesni cvet razuma otvara u starosti. Njegovu mladost je ne samo krasio cvet razuma, nego se njegov čudesni pelud posvuda osećao.

*Van prostora svakog krećem se i trčim,
a dok trčim mesto ne napuštam svoje,
ograničen strogo na prostoru malom.
Kako se to krećem i ne krećem, reci!*

Sa umom je počeo da se zagoneće. A na mudrost se odbrana odvažio!

Tako je Jovan Vladimir brzo izašao na glas umnog i mudrog kralja, čak i previše za svoju mladost, što na mnogo dobrog i ne mora izaći.

Uvek je i svuda mudrost veličanstvena i prokleta. Kod Srba teško da ima većeg prokletstva:

„Da Bog da se nekome divio sa razlogom.“ – blagosiljaju i kunu.

Neko je u kraljevstvu Zete bio sam kralj Jovan Vladimir, a razloga za divljenje bilo je na pretek: učenost mu je bila Bogom dana, a mudrosti se stalno učio. Skoro da je njim vladala zagonetka o umu:

*Živo biće nisam, a stalno se krećem,
Nemam oči, a kroz mene svi gledaju,
bez daha sam, ali skaćem neumorno.
Žarko želim da se vežem u nebesa,
No sam čvrsto vezan okovima tajnim,
pa i protiv volje ostajem i služim,
i ovenčan vencem sjajnim zlatoplastim,
na tron sam posaden, kao vladar kakav.*

Nije kralj Jovan Vladimir svojom umnošću druge ponižavao, već je rado slušao i primao savete najumnijih ljudi u svojoj zemlji, poštujući njihovo iskustvo, koje on još nije stekao, i njihove spoznaje, do kojih on sam nije došao.

I kad je znao šta će mu u savetu reći, što se često dešavalo, nije pokazivao da to unapred zna. Nikoga nije unapred presekao. A svakome je na kraju blagodario, ako ne uvek lepom rečju – ono vedrim pogledom. Time je pokazivao da mudra na narodnoj ljubavi.

„Kad je ovakav u mladosti, kako li će tek pod starost biti mudar?“

U mladosti se i starosti uči.

„Govor se uvek mora slagati sa životom.“

Bio je blagogovoran i dobromislen.

Reči su mu se kao zlatnici mogle prebrojati.

Kada je govorio, znao je reći sve što treba reći, da ni najlukaviji nisu mogli otkriti šta je prećutao.

Učio se da druge opominje tačno izmerenim rečima.

Nije narod gurao u nevolje, da bi pokazivao mudrost vadeći ga iz njih.

Zbunjivao je time mudre ljude svoga kraljevstva Jovan Vladimir, koji su se, gledajući ga, rado sećali svoje mladosti, sa žalom što oni takvi nikad nisu bili.

Oni najmudriji, a time i najoprezniji, u sebi su se, da ne čuju ohole velmože i doušnici, često pitali: Je li za narod dobro da i njih kralj toliko sluša i nije li on baš takav oličenje one veličanstvene patnje srpskog naroda, uskomešanog i vičnog svim deobama, večno namerenog samo svojoj slobodi?

3.

Molio se srpski kralj Bogu po celoj zemlji svojoj. I gde se molio, bilo mu je oltara.

Do dna duše svoje verovao je u Boga kralj srpske zemlje Zete Jovan Vladimir. Uzdao se u Božije dobro i nadao se da će Bog i bolje dati. Koliko se Bog slavi, toliko će i pomoći. Bila je to nada svih, celog kraljevstva njegovog. On je mislio da se Bog najviše nalazi u ljudskoj dobroti, čijoj je celovitosti on i sam težio da mu je dušu do dna obuzimala.

I to je moglo kod njega. Mlad i zdrav. A bojao se Boga i mario je za dušu, da je u svemu bilo dobrosklon.

Oni stari mudri ljudi njegove kraljevine, kada god su mogli do njega, mada su po njegovim zapovestima mogli uvek, govorili su mu da se čuva prevelike dobrote.

On se na to samo smejao:

„Teško narodu sa zlim vladarom. Kad je narodu bilo teško sa dobrim vladarom?“ pitao je predusretljivo.

Odgovarali su mu obazrivo, ali iz srca:

„Teško narodu sa zlim vladarom. Sa predobrim vladarom, teško vladaru.“

Kralj Jovan Vladimir se smejao toplim smehom, vedrim kao sunčani izgrej:

„Ako postradam od dobrote, moliću se Bogu. A moliću se i gde bi drugi kleli!“

Starci ne bi bili najmudriji da mu nisu znali odgovoriti:

„Dobrota jeste od Boga, ali i Bog se stara da joj ima sigurne mere u svetu. A svet nije stvoren za previše dobrote. Ako bude njome prepunjen, svako mora biti spreman za velika iskušenja.“

Kralj Jovan Vladimir se na to samo smejao. Od srca. Zvonko. Nadaleko je smeh stizao, u srca svih. I razvedrao je visoko nebo nad Zetom.

Zeta je srpska zemlja sunca. I u njoj se može vladati samo dobrotom i ljubavlju – držao je Jovan Vladimir, a to je proizilazilo iz njegovog izgleda i njegove bogoljubive naravi. Nadao se da će, kakav on bude kralj, takvi mu biti i podanici. Zato je i na prekore da svi podjednako ne zaslužuju njegovu dobrotu, odgovarao:

„Ako ja svima dobar budem, podobriće se uz mene ceo naš narod.“

4.

Bio je visok kralj Jovan Vladimir, kao da je iz plodne zemlje Crmnice izrastao.

„Kad bi se skupili svi kraljevi ovog vremena, videlo bi se da je, od toga celoga sabora, kralj Jovan Vladimir za glavu viši.“ – I svi bi u Zeti bili uvereni da ih je sve nadrastao, da se u molitvama Božijim nije smerno klanjao mnogo niže od onih na koje je stalno gledao sa svoje visine, da se nekome i obzorjem činio.

I jedino se u iskrenoj bogobojažljivosti pred Bogom klanjao. Zato je umeo da ponese visinu i lepotu kakve mu ih je Bog dao.

Ako Gospod Bog sve odozgo vidi, mora da se svakim pogledom na Jovana Vladimira silno radovao. Bio je lep i prelep u Božijoj lepoti i svetlosti lica svoga.

Ta svetlost ga je pratila od rođenja, od noći u kojoj se prvim plačem oglasio, usrećivši celo kraljevstvo Zete.

Probudivši se u porođajnoj noći, tek što je posle prvog detinjeg plača trenula, kraljica majka je videla da sija oda-ja neobičnom svetlošću, koja se diže iz kolenke. Kada je, uplašena, prišla kolenki, videla je dete kako blaženo spava i smeška joj se u snu. Svetlost se dizala sa detinjeg lica, sa smeška pogotovu. Svetlost joj te noći nije dopustila da uzme dete u naručje. Posle je više nije bilo, svela se na vedrinu prinčevog lica.

Priču o čudesnoj svetlosti u kolenki kraljica nikome nije poverila, čuvala ju je kao najveću tajnu, sa kojom je kopnela, ako se i nije razbolela od straha da princ Jovan Vladimir i nije od ovoga sveta. Tek ju je u poslednjoj ispovesti sa dušom izustila. Tada je kraljičin strah postao i narodni.

Kada je srpski narod Zete premetnuo strah da tako lep kralj Jovan Vladimir i nije od ovoga sveta, za šta su godine trebale, uveravajući se u njegovu telesnu srčanost i duševnu blagorodnost, onda se celo njegovo kraljevstvo upitalo:

Gde mu je takvom pronaći princezu gospodstvom i lepotom po meri?

„Da Bog da ga nesreća ne ženila.“ – molili su se za njegovu sreću, jer to će biti sreća svih u svim crkvama Zete, a ponajviše u prestonoj crkvi Prečiste Bogorodice Kraljinske.

Iako je, možda, za neke i premlad za kralja bio u narodu čija se sudbina u svakom bogovetnom času lomi i odlučuje, stameni Jovan Vladimir nije bio mladica koja se može lako savijati kuda ko hoće. Bio je baš onakav kralj kakvog jedan narod, koji drži do sebe u Božijoj milosti, poželeti može.

Nije bilo grehota voleti takvog kralja, koga mnoge vrline oplemenjuju.

I Srbi su hvalili Boga što ga takvog imaju u Zeti.

I pristajući za njegovom mladošću, blagosiljali su svoga kralja:

„Mladosti se nanosio.“